

Олна малд хотин батта көрнө бүрдэхмн

Ул джилмүдин эргцд малд, Хальмг таньгьчин колмулар болн совхозмудар ин хотин неквр бсснлэ гьлддг, малин хотин көрнө дэлгьнд малин хотин культурлгьн збвэр ик ормдг болв. Хальмг таньгьчдин хотин болн правительствин идврэр эмнг болн эмнгшргазр хагьллгьн—тэрмртэрлгьнэ газрин агьу икдлэд, малин хот икэр хорджд белдх эв-аргь бгв.

4-ч номертэ, „Ленинский“ „Балковский“, „Прудовый“, „Западный“ болн талдан чигн совхозмуд сүл джилмүдин эргцд тэрэнэ газрин агьугьан 10 холван икдүлв. Улгүрнө, „Прудовый“ совхоз сүл 5-6 килин эргцд тэрэнэ газрин агьугьан 2 миньгьн гектар эврас 13 миньгьн гектар күрджд бскв. „Балковский“ совхоз малин хотин культур тэрлгьнргджүлэд, джил болгьн бвс болн силос икэр белднэ.

Эн джилд Хальмг таньгьчин селэнэ эдл-ахун күч-көлчир малин хотин батта көрнө учрад, олна малин шим-шүүс икдүлхин тлэ 300 миньгь шаху га газрин агьуд малин хотин культур тэрх даалгьвр авсми. Эрдни-шишэ тэрэн 100 миньгьн гектар газрин агьу эзлэд, малин хотин культурин голлгчн болхми. „Балковский“, „Троицкий“, „Прудовый“, „Западный“ совхозмуд 2—4-д миньгьн гектар газрин агьуд эрдни-шишэ тэрх даалгьврта.

Ода совхозмудин болн колхозмудин гардачирин, специалистрин болн эрдни-шишэ тэрэчирин ик гидг даалгьврта, эрдни-шишэ, малин хотин талдан культур тэрлгьнэ гүргүцаг ирчкв.

Звенос, нег улү механизированн звенос бүрдэлгьн, эдн эклдж тэрлгьнэс авн тэрэ хурах күртл эврэннэ участксар тэрэ хэлэдж асрлгьна көдлмш келгьн—эрдни-шишэ ик ургьц ургьадж авлгьна эрки агротехническ таалн болдг.

Гань иктэ Хальмг таньгьчин газр-усна бээдлд эрдни-шишэ тэрлгьнэ йирин болзгиг аргьта болхла, ахрдулх кергтэ. Ахр болзгин сээни тускар им улгүр заадж болхми. Гань иктэ 1957 джилд Целинн района, „Прудовый“ совхозд 200 гектар газрт эрдни-шишэ тэрлгьн хойр болзгт тэргдлэ. Йирин болзгас 4-5 хонг эртэр тэргдсн 100 гектар газрин эрдни-шишэ тэрэнэ нег гектар болгьнас силос кех 15-20 центнер көк ургьмл авгдла. Бас тиим газрт, болв оратдж тэргдсн 100 гектар газрин эрдни-шишэ, газр түргэр хагсна учрар, гарсми биш.

Эрдни-шишэ тэрлгьнлэ зергдүлдж, сорго болн суданк бвс тэрлгьн бас збвэр орм эзлджэнэ. Эдн хагсу, гань даадг, малин шимтэ хогин культур болджана. Эдниг хэлэдж асрлгьн бас эрки чинртэ.

1957 джилд „Прудовый“ совхозин ах хббч Н. Н. Семеновко хбблэн тэргдсн суданк бвснд хэрүлэд, идг тату джилн бийднэ негн чигн гару гаргьлго, сэн чинэртэгьэр үвлгьнд орсми. Бвсн шарлсн июль-сентябрь сард хбд хэрүлхин эркд отар болгьна ббр 50-100 гектар газрин агьуд тэрмр суданк бвс тэрлгьн эрки кергтэ, бас тедү мет бод мал зуна болн үвлин цагт хэрүлдж идүлхин тлэ малин бээрнэ ббр 100-150 гектар газрт эрдни-шишэ бас тэрх кергтэ.

Хальмг таньгьчд багцин культур, нег улү тарвс болн

хавг тэрэд, шимтэ, шүүстэ малин хот хоршадж болхми. Зуг эн культуриг харшлм бвсн уга, сээнар хагьлгьджд белдгдсн эмнг газрар тэрхми.

Советск Хальмгин күч-көлчир хаврин тэрэнэ көдлмшэн, малин хотин культур тэрлгьн агротехническ сэн чинртэгьэр күцэдж, ик ургьц авхин тлэ медрлэн, чидлэн нблго ноолджд йовна. Малин хотин батта көрнө бүрдэлгьн—ббрхн джилмүдин эргцд амн болгьна тоод мах, ус болн тос гаргьлгьр Америкин Соединенн Штатсиг күцх—олн-амтнэ тбриг дилвртэгьэр хагьллгьнд дбнө-тус болхнэ мавга.

И. МИЗИК,
селэнэ эдл-ахун научн-шиндждлгьнэ Ставропольск институтин научн көдлэч.